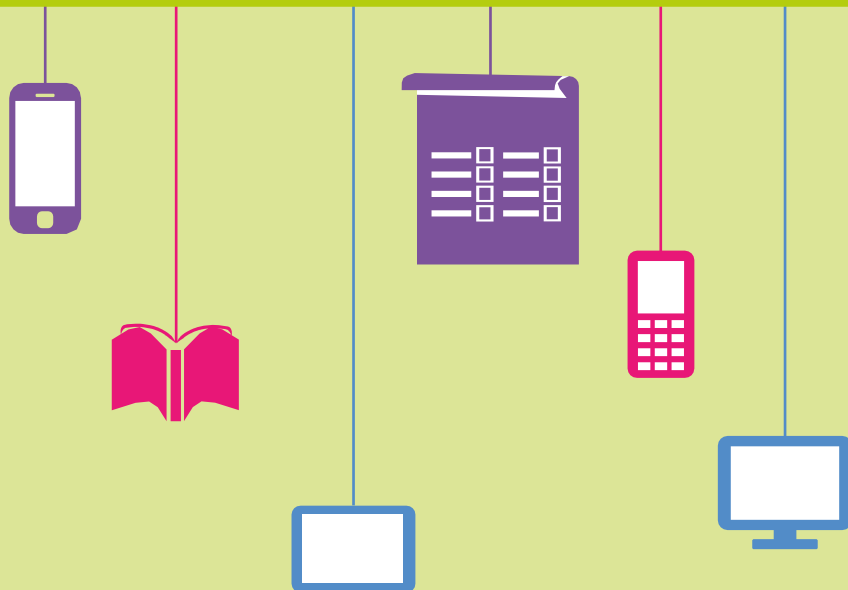

In gesprek met Saskia Wools, directeur divisie OK&I

1 “Onze vernieuwingsagenda ging opzij voor grote maatschappelijke kwesties, zoals kansengelijkheid”

Net benoemd tot directeur van divisie OK&I en dan zo'n maatschappelijk ontwrichtende crisis. In één klap leek de vernieuwingsagenda voor 2020 niet zo belangrijk meer. Maar wat doe je dan als de werkelijkheid je inhaalt? Als de plannen om een jaar lang sámen met samenwerkingspartners te innoveren, uit je handen glippen? Dan pak je – heel flexibel – urgentere vragen en kwesties op, zoals de inrichting van toetsen op afstand en de hernieuwde focus op kansengelijkheid. “Het jaar heeft ons uiteindelijk veel gebracht”, stelt Saskia Wools. “Vanuit die energie zijn de plannen ontstaan voor 2021 én denken we alweer na over het volgende meerjarenbeleidsplan.”

Natuurlijk had Saskia Wools zich 2020 heel anders voorgesteld. Toen ze per 1 februari benoemd werd tot directeur van Cito's divisie Onderzoek, Kennis & Innovatie lag er een goed doordacht werkprogramma klaar voor 2020. Met een reeks mooie projecten om vooral sámen met samenwerkingspartners op te starten. Over 'bewegend leren en bewegend toetsen' bijvoorbeeld. Over 'het toetsen van digitale geletterdheid', over 'empathisch denken en handelen' en meer. “Eind vorig jaar benoemden we veertien concrete projecten waarop onze samenwerkingspartners konden meedoen en inschrijven. De reacties waren positief. Veel stakeholders zagen een project waarop ze zich wilden verbinden”, vertelt Saskia.

Digitaal toetsen op afstand: dát was prio

Dat voorspelde een goed en resultaatgericht jaar. Maar goed en wel van start, ging Nederland in maart de eerste lockdown in. Tja, en wat doe je dan? Valt er nog wel iets te innoveren als scholen sluiten? Wat is dan nog de waarde van toetsen? Saskia: “Voor ons als organisatie was het ingewikkeld, maar voor het onderwijs nog veel meer. Met elkaar gingen we in overlevingsmodus. En daarin had een vernieuwingsagenda niet de hoogste prioriteit. Ik heb echt geworsteld met vragen. Want wat was onze rol nu eigenlijk? Waar konden we zorgen voor meerwaarde? Wat hadden scholen van ons nodig?”.

De inrichting van toetsen op afstand bleek al snel topprioriteit te zijn. “Op scholen kwam het digitaal toetsen in een stroomversnelling, en natuurlijk wilden we daarbij ondersteunen. Als wetenschappelijke afdeling richtten we ons al veel langer op dit onderwerp, maar digitaal toetsen op afstand is toch net weer wat anders. Net als het onderwijs kwamen we in een superdrive terecht. Vragen vanuit de onderwijspraktijk vormden onze brandstof”. Deze inzet leidde in 2020 onder meer tot een mooi project in de periode van de schoolexamens en de nieuwe resultaatverbeteringstoetsen. “Het was fijn om het onderwijs te kunnen ondersteunen met een helpdesk, whitepapers en infographics.”

Kijken naar kansengelijkheid

Direct na de zomervakantie verschoof de maatschappelijke aandacht naar het thema kansengelijkheid. Het werd hét grote onderwijsvraagstuk in de coronacrisis: zorgden de crisis en onderwijs op afstand nu wel of niet voor leerachterstanden bij – bepaalde groepen – leerlingen? Niet vreemd dat divisie OK&I twee onderzoeken

oppakte rondom het thema. Om te zien of leerlingen inderdaad een leerachterstand hadden opgelopen, analyseerden OK&I-onderzoekers resultaten uit het Cito-Leerlingvolgsysteem voor het basisonderwijs. De conclusie was er een van groei, maar wel minder dan gebruikelijk. “Voor het voorgezet onderwijs startten we het project ‘Toetsen op Maat’”, vertelt Saskia. “Speciaal voor eindexamenkandidaten zetten we ruim duizend leerdoeltoetsen klaar. Zo konden we data verzamelen voor toekomstig onderzoek én scholen helpen inzicht te krijgen in de voortgang.” Al met al is Saskia best tevreden over de rol die Stichting Cito het afgelopen jaar wist te pakken. “Ik ben er trots op dat we flexibel konden reageren op de dingen die op ons afkwamen. En dat heeft zeker wat gebracht. Zelf ben ik bijvoorbeeld anders gaan kijken naar kansengelijkheid. Niet wezenlijk anders, maar in 2020 heeft het begrip voor mij wel een gezicht gekregen. De schoolsluiting in het voorjaar vergrootte de verschillen al direct uit. En door het wegvallen van belangrijke toetsmomenten laaide de discussie nog meer op. Als Cito hebben we het begrip kansengelijkheid het afgelopen jaar in gesprekken met OCW en de sectorraden verder verdiept. Onze uitgangspunten zijn anders nu. Het gaat bij kansengelijkheid niet alleen om gelijke toegang tot vervolgonderwijs, of om een eerlijke toets. Kansengelijkheid is juist ook de kans om te kunnen worden wat je wilt. De kans om je potentieel te benutten, zelfs als de wereld buiten school je tegen lijkt te werken. Want als de coronacrisis één ding duidelijk maakte, is dat je thuissituatie impact heeft op het leerproces. Het doet ertoe of je ouders hebt die je kunnen begeleiden, of je middelen hebt om mee te werken, of je een rustige plek hebt om te zitten, of je een veilige omgeving hebt om te leren.”

Door met waar we mee bezig waren

En zo werd 2020 voor OK&I in elk geval een jaar van ad hoc maatschappelijke onderzoeken en innovaties. Wat gebeurde er ondertussen met de projecten uit het werkprogramma? Saskia: “Het lijkt misschien zo, maar ook op dat vlak zaten we niet stil. Met bijvoorbeeld SLO en Kennisnet zijn we het hele jaar door in gesprek gebleven om projecten samen op te pakken. Ook gingen we door met de projecten waar we al mee bezig waren. Neem het prototype voor Digitale Geletterdheid, dat werd gewoon gemaakt. Of het prototype Reflex. Ook dat werd gewoon ontwikkeld.” Ook het werkprogramma stuurde de acties van de Cito-onderzoekers en ontwikkelaars in 2020 dus aan. Saskia: “Jazeker. Het werkprogramma maakt ons werken transparant en illustreert hoe we op lange termijn kennis willen creëren. In 2020 hebben we alleen ervaren dat het werkprogramma een mooie leidraad is, maar dat dingen niet altijd gaan zoals gepland. En dan moet er ruimte zijn om te

reageren op urgent maatschappelijke kwesties. Voor 2021 wil ik dit vermogen om snel te schakelen, een plan B te bedenken, echt behouden. Ik denk dat we daarmee onze bijdrage aan het vergroten van kansengelijkheid nog kunnen versterken”

“Kansengelijkheid is juist ook de kans om te kunnen worden wat je wilt. De kans om je potentieel te benutten, zelfs als de wereld buiten school je tegen lijkt te werken.”

Saskia Wools, directeur OK&I

We gaan voor open innovatie

Vanuit deze energie kijkt Saskia uit naar 2021. “Het is alweer het laatste jaar van ons eerste meerjarenbeleidsplan. Projecten komen in de afrondende fase, maar daarmee ontstaan ook veel nieuwe vragen. Een wetenschappelijk artikel sluit altijd af met vragen voor vervolgonderzoek, en die vragen hebben wij nu ook. Over de implementatie van prototypes in de klas bijvoorbeeld, of over de toepassing van kennis in andere domeinen. Denk bijvoorbeeld aan AI. Inmiddels weten we steeds beter wat je er mee zou kunnen, maar lukt dat ook met voldoende kwaliteit in een productieomgeving? Of denk aan de taalspraakengine van Beeldverhaal. Het is nodig dat die kwalitatief beter gaat worden, maar kan dat ook? En Reflex. Inmiddels is het prototype ontwikkeld, maar levert het in de klas de meerwaarde die we voor ogen hadden?”

Met het afronden van het huidige meerjarenbeleidsplan wordt het in 2021 bovendien tijd om te gaan denken aan een nieuw plan. “Jazeker, want we willen deze transparante manier van werken graag behouden”, stelt Saskia. “We gaan voor open innovatie, vanuit het idee dat anderen erop aan kunnen haken. Bovendien hebben we een publieke taak, wat betekent dat je in elke fase kennis deelt. Wat mij betreft wordt het meerjarenbeleidsplan 2022 – 2025 een plan dat nog meer gevoed is vanuit het veld. Zo willen we meerdere keren per jaar trendanalyses uitvoeren en deze bespreken met verschillende partijen. Ook scholen willen we een nadrukkelijke rol geven, en natuurlijk de wetenschap. Het is de bedoeling om ook deze keer te komen tot thema’s of resultaatgebieden die onze activiteiten een aantal jaar kunnen dragen.” ■